

Alfons Maria Mucha

(24. července 1860 Ivančice – 14. července 1939 Praha)

Úroveň B – metodický list učitelé

I. Muchovy umělecké začátky, plakátová tvorba

Mladý Alfons Mucha studoval umění v Mnichově a v Paříži. Poté co přestal být finančně podporován hrabětem Egonem Khuen-Belassim, musel skončit se studiem a začít se živit vlastním uměním. To nebylo v Paříži pro celkem neznámého moravského malíře jednoduché. Mucha dělal, co mohl, ilustroval knihy a články v časopisech, vyučoval malbě. V roce 1894 ale nastal zlom - Mucha dostal zakázku na plakát pro divadlo „Théâtre de la Renaissance“. Plakát znázorňoval tehdy velmi slavnou herečku Sarah Bernhardt v divadelní hře Gismonda. Sarah Bernhardt byla návrhem tak nadšena, že okamžitě Muchovi nabídla smlouvu na dalších 6 let. Z Muchy se téměř přes noc stal světově známý malíř.

A.



a)

Prohlédni si následující fotografii, byla vyfocena z okna Muchova bytu během jeho studií v Mnichově. Popiš, jak se liší vzhled tehdejší města od toho dnešního.

Zdroj: View from the Window of Mucha's Apartment, near Amalienstrasse, Munich. 1886. © J. Paul Getty Trust. <http://www.getty.edu/art/collection> [15. 12.2014].

b)

- Prohlédni si dva následující plakáty. Jeden byl vytvořen v roce 1894 Alfonsem Muchou, druhý jeho francouzským kolegou, malířem a známým tvůrcem plakátů Jules Chéretem v roce 1889. Jaký je mezi nimi zásadní rozdíl? Věnuj pozornost detailům.

Rozměr originálu 216 x 74,2 cm



Rozměr originálu 84 x 61 cm



Zdroj: wikiart.org [15. 12. 2014].

Cílem úkolu je pořádně si prohlédnout oba plakáty. Žáci autory poznají snadno: na Muchově lze zcela jasně přečíst Théâtre de la Renaissance a jméno Bernhardt. Dále si mohou povšimnout originálního rozměru: výška Muchova plakátu více než dva metry umožňovala malíři zobrazit hlavní postavu v téměř životní velikosti. Mucha použil jemné pastelové barvy, plakát je plný jemných detailů a složitých motivů. Na plakátě téměř chybí odstíny červené, vsudypřítomné na plakátech Chéretových. Plakát se svým vzhledem zásadně odlišoval od dosavadní francouzské tvorby.

c) Článek ve francouzském časopise „Revue Illustrée“, červenec 1899; A. Mucha a jeho dílo byli hlavním tématem tohoto čísla.

(...) Jednu chvíli se zdálo, v době, kdy Chéret pokrýval svými plakáty zdi [města, pozn. autora], (...), že nikdo nemůže vedle něj vystavovat (...). A vida! Přišel další, který uměl zaujmout jeho místo a vydobýt si souhlas uspěchaného a náročného kolemdoucího; Mucha triumfoval tam, kde se úspěch dál nemožný. (...) Kdo by neznal nádherné plakáty, kterými Mucha zaplavil a dále zaplavuje svět? (...).

Zdroj: Doucet, Jérôme. A. Mucha. Reproduction d'affiches et de panneaux décoratifs. In: *Revue Illustrée*. Paris: Ludovic Baschet éditeur, 1899, roč. 14, č. 15, s. 15. Přeloženo.

- *V článku se mluví o dvou Mistrech. Kdo jimi jsou?*

Jules Chéret a Alfons Mucha.

- *Byl Alfons Mucha úspěšný?*

Mucha byl úspěšným malířem, svého předchůdce v podstatě předčil, byl velmi slavným: „Kdo by neznal nádherné plakáty, kterými Mucha zaplavil a dále zaplavuje svět?“

d) Článek v americkém deníku „The Sun“ (New York), 10. dubna 1904 (výňatek)

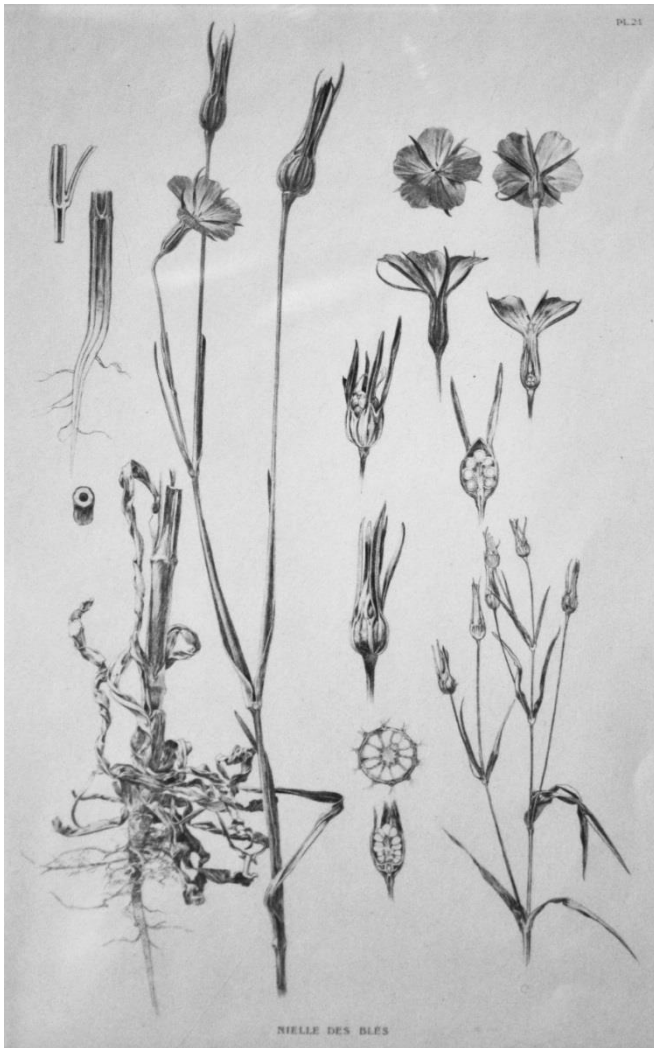
[O Muchově stylu] Nic, co se nacházelo v přírodě, neuniklo rychlému oku a hbité tužce – květiny, plody, zvířata, hmyz, ryby, vše bylo přizváno do hry. (...) Vzal do ruky kapradinu a z vějířovitého listu se zrodila delikátní krajka. (...) „Přírodu neustále studuji“, řekl Mucha, „neustále“. [Příroda] (...) je plná podnětů“.

Zdroj: A chat with M. Mucha. Opinions and work of a Paris Artist. In: *The Sun (New York)*. April 10, 1904 p. 9. Přeloženo.

- *Co znamená obrat „vše bylo přizváno do hry“?*
- *S jakými motivy Mucha pracoval a co on sám říká o své inspiraci?*

B.

Na počátku 20. století (v roce 1902 a 1905) Mucha koncipoval a vydal dvě knihy „Documents décoratifs“ a „Figures décoratives“, které byly zamýšleny jako předlohy a vysvětlení toho, jak vytvářet secesní ornamentey a jak přenést tento styl do zobrazení postav. Oba soubory velkých skic se vzápětí staly nejvyhledávanějšími učebnicemi secesního stylu, podle kterých se vyučovalo v Evropě i ve Spojených Státech.



Zdroj: Mucha, A. *Documents décoratifs*, 1902. Plate 24. common.wikimedia.org [15. 12. 2014].

- *Nech se inspirovat Muchovým dílem - na prázdné místo vedle zobrazeného dokumentu č. 24 Muchových „Documents décoratifs“ (jedná se o koukol polní) se pokus Muchovu kresbu nebo její část reprodukovat. Pro větší rozlišení je možno se podívat na tento dokument na internetu: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5a/Alfons_Mucha_-_Documents_d%C3%A9coratifs_-_24.JPG [15. 12. 2014].*

- *Dotvoř Muchovu předlohu na kalendář. Všiměj si při své výtvarné práci jednotlivých detailů, které charakterizují Muchův styl.*



II. Paříž, rok 1897 – první samostatné výstavy

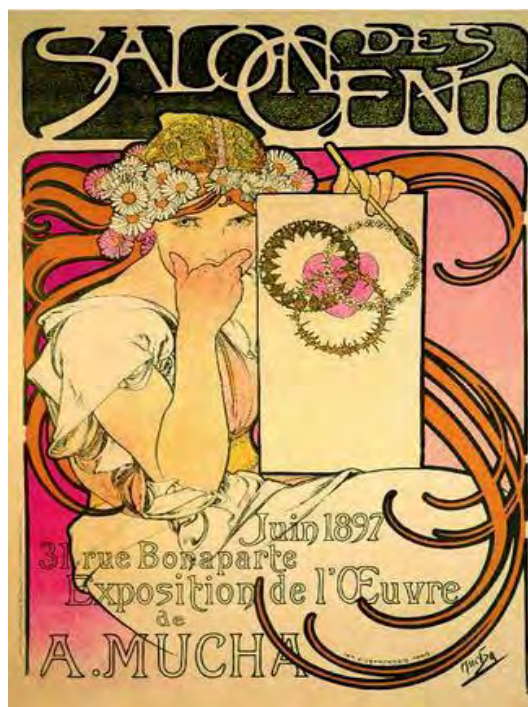
První dvě Muchovy samostatné výstavy se uskutečnily v Paříži nejdříve v „Galérie de la Bodinière“ a ještě v témže roce v „Salon des Cent“. Přinesly mu obrovský úspěch, noviny psaly o tom, „že Mucha dobyl svět“. Hned poté se konaly další výstavy v Topičově salónu v Praze, ve Vídni....

Alfons Mucha požádal Sarah Bernhardt, aby jej v katalogu výstavy v „Galérie de la Bodinière“ představila pařížskému publiku. Sarah mu odpověděla (a její odpověď pak byla v katalogu otištěna):

Drahý Mucho. Žádáte mě, abych Vás představila pařížské veřejnosti. (...) řiďte se mou radou, (...), vystavte svá díla. Budou mluvit za Vás (...). Jemnost Vaší kresby, originalita Vašich kompozic, obdivuhodný kolorit vašich plakátů a vašich obrazů, to vše je okouzlí (...).

Zdroj: Mucha, Jiří. *Alfons Mucha*. Praha: Eminent. 1999, s. 154.

- *Co Sarah Bernhardt Muchovi doporučuje?*
- *O čem je přesvědčena?*



Zdroj: www.muchafoundation.org [15. 12. 2014].

III. Alfons Mucha v USA. Slovanská epopej.

Na počátku 20. století byl Alfons Mucha světově uznávaným a vyhledávaným umělcem. On sám ale nebyl úplně spokojený, toužil po realizaci svého snu: Slovanské epopeje. Byl přesvědčený, že pouze ve Spojených státech se mu podaří dostatečně rychle získat prostředky na jeho realizaci. Poprvé se na americký kontinent vydal v roce 1904, sedmou a poslední cestu Mucha uskutečnil v roce 1921.

Mucha pobýval v New Yorku, později i v Chicagu. V obou městech i vyučoval. Do bohaté newyorské společnosti jej uvedla pařížská baronka Lenora Rothschildová. Díky ní získal A. Mucha svoji první zakázku: portrét paní Wismann.

A.

Článek v americkém deníku „The Sun“ (New York), 10. dubna 1904 (výňatek)

(...) Uprostřed místnosti stál, na velkém malířském stojanu, portrét paní Wismannové (...). Tvář a šaty vypadaly, jako kdyby se na nich odráželo mihotavé světlo plamenů. (...) „Obraz bude zavěšený nad krbovou římsou a bude to vypadat, že to zvláštní světlo vytvořil hořící oheň pod ním“, řekl umělec. (...)

Zdroj: A chat with M. Mucha. Opinions and work of a Paris Artist. In: *The sun (New York)*. April 10, 1904, p. 9. Přeloženo.

- *Všimni si, kdy článek vyšel. Porovnej s informacemi v rámečku. Co z toho vyplývá?*

Článek vyšel nedlouho po Muchově prvním příjezdu do USA. I tam byl tedy známý, velké newyorské noviny s ním hned otiskly rozhovor.

- *Myslíš, že byl portrét věrný (dobře namalovaný)? Z čeho tak usuzuješ?*

„Tvář a šaty vypadaly, jako kdyby se na nich odráželo mihotavé světlo plamenů.“ Krb tam ale žádný nebyl. Mucha navíc vysvětluje, že až bude obraz zavěšený nad krbovou římsou, bude to vypadat, jako kdyby se na obraz hořící oheň promítal.

B.

Stejně tak jako Paříž přinesla Muchovi osudové setkání s herečkou Sarah Bernhardt, které odstartovalo jeho uměleckou kariéru, i ve Spojených státech se Mucha seznámil s člověkem, který změnil jeho malířskou dráhu. Byl to bohatý podnikatel a mecenáš Charles Richard Crane.

a) Mucha o tomto setkání píše v dopise svému příteli, historiku a profesoru na Karlově univerzitě, Čenku Zíbrtovi. Rok 1919.

V Americe zaujal se mou myšlenkou můj (...) přítel Charles Richard Crane a svým (...) pochopením a svým finančním příspěvím uspil (...) provedení této práce. Ujednali jsme (...), že Slovanská epopej bude obsahovat dvacet obrazů z dějin všeho Slovanstva a že po ukončení budou obrazy tyto dány darem hlavnímu městu Praze. Od roku 1911 pracuji na díle a dokončil jsem do této chvíle 11 pláten (...).

Zdroj: Dr. Zíbrt, Čeněk. Slovanská epopej původem Amerického slovanského sdružení. In: *Osvěta*. Praha: Nakladatelství Otto, s.r.o., 1921, roč. 51, číslo 6, s. 336. (Původní zdroj: Srov. *Denní Hlasatel*, Chicago: 1920, 16. září).

- *Proč setkání s Ch. R. Cranem změnilo Muchovi život? Co mu Ch. R. Crane slíbil a za jakých podmínek?*

Ch. R. Crane přislíbil Muchovi finanční pomoc, aby mohl vytvořit 20 pláten zobrazujících výjevy ze slovanských dějin (Slovanskou epopej) s tím, že po dokončení bude dílo věnováno hlavnímu městu Praha. Ve skutečnosti Slovanská epopej nejdříve v období první republiky cestovala po výstavách v Čechách, v roce 1933 byla uskladněna a později ukryta před Němci ve sklepním

úkrytu v Praze. Tam se ovšem obrazy vlhkostí poničily, po válce bylo tedy potřeba je restaurovat. K tomu ovšem chyběla politická vůle, Mucha byl v té době označený za buržoazního malíře a o jeho dílo nebyl zájem. Navíc Praha nedisponovala vhodnými prostory. V roce 1950 se vyskytla nabídka Epopej vystavit na rodné Moravě. Rytířský sál zámku v Moravském Krumlově se ale ukázal být v havarijním stavu, obrazy byly tedy opět uskladněny, z úschovy vyzdvíženy až v roce 1962, část byla restaurována a od roku 1963 vystavena na zámku v Moravském Krumlově. Kompletní Epopej tam pak byla vystavena od roku 1968. Do Veletržního paláce v Praze se díla definitivně přestěhovala až v roce 2012.¹

- *Myslíš, že byla Muchova práce na Slovanské epopeji náročná? Z čeho tak soudíš? Vyjdi z textu článku.*

V textu se žáci dočtou, že Mucha na svém díle pracuje od roku 1911, tedy již osm let, a má dokončeno 11 pláten.

- *Podívej se na následující fotografii A. Muchy v sále pražského Klementina, kde byla její část v roce 1919 poprvé vystavena, aby sis udělal představu, jaká byla velikost jednotlivých obrazů Slovanské epopeje a jak tedy bylo pravděpodobně náročné je vytvořit.*



Zdroj: Mucha s vystavenými plátny v Klementinu. 1919. © Mucha Trust. <http://www.muchafoundation.org/> [15. 12. 2014].

¹Pokorná, Irena. *Slovanská epopej Alfonse M. Muchy v Moravském Krumlově*. Bakalářská práce. Ústav archeologie a muzeologie. FFMU. Brno. 2009.

Další výstavy Slovanské epopeje, konkrétně pěti dokončených pláten, se konaly právě na území USA: první v roce 1920 v Art Institute of Chicago.

b) Dopis A. Muchy svému švagrovi Zdeňku Chytilovi o Art Institute of Chicago, výňatek. Rok 1920.

Ještě slovíčko o Art Institute v Chicagu. Je to bezesporu největší středisko amerického (...) uměleckého života. Budova (...) je největší ve Spojených Státech. Je to ideálně založená akademie umění. (...) kde jako v úlu hemží se žáci v počtu až 5000. (...). Tam před 10 lety jsem přednášel (...). Tam mne dobře všichni znali a těšili se na mou výstavu, která je svým obsahem i svou hodnotou překvapila. Byl to v Chicagu neobyčejný úspěch.

Zdroj: Památník národního písemnictví. Fond Mucha Alfons. *Mucha Alfons Chytilovi Zdeňkovi*. Ručně psaný dopis, s. 5. Přepis.

- *Jaký je Muchův názor na chicagský Art Institute? Co o něm říká? Jak hodnotí svoji výstavu?*

Doplnění informace: V další části Zíbrtova článku (viz výše – dokument III. B. a) se dozvídáme, že: “Výstava Muchovy Slovanské epopeje, pěti obrovských pláten (příliš velkých pro jakýkoliv sál v budově, musely být tedy umístěny „rozsáhlých stěnách ústředního krytého nádvoří po obou stranách mramorového schodiště²), první tohoto rozsahu se konala v Art Institute of Chicago, 17. 6. – 19. 7. 1920. Výstavu shlédlo celkem přes půl milionu návštěvníků (během jednoho měsíce!), první týden jich přišlo 52 000.³“

- *Existuje The Art Institute of Chicago ještě dnes? Pracuj s internetem.*

Institut - výtvarná akademie a muzeum – je v současné době považován za nejvýznamnější ve Spojených Státech. Byl založen v roce 1879, tedy v době, kdy bylo celé město po velkém požáru, které Chicago v roce 1871 téměř zničilo, přestaveno.⁴ Na jeho webových stránkách je volně dostupná řada zajímavých informací, například digitální fotografie části muzejních sbírek: v sekci „Collections“. <http://www.artic.edu/>.

Druhým místem ve Spojených Státech, kde byla Slovanská epopej na počátku roku 1921 vystavena, bylo Brooklyn Museum.

² Toto napsaly noviny Svornost 13. června roku 1920, Dr. Čeněk Zíbrt je ve svém článku cituje na straně 339.

³ Dr. Zíbrt, Čeněk. Slovanská epopej původem Amerického slovanského sdružení (dokončení). In: *Osvěta*. Praha: Nakladatelství Otto, s.r.o., 1921, roč. 51, číslo 7, s. 408.

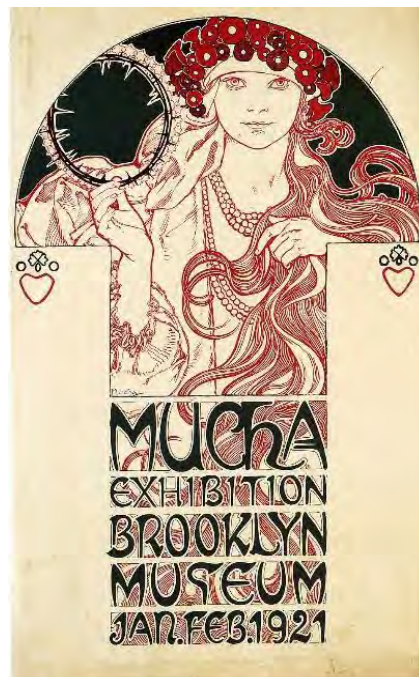
⁴ <http://www.artic.edu/> [15. 12. 2014].

c) Dopis A. Muchy svému švagrovi Zdeňku Chytilovi o Brooklyn Museum, výňatek. Rok 1920.

(...) v prosinci nebo lednu měla být ta hlavní výstava v Brooklynu, tj. v New Yorku. O postavení muzea Brooklynského dlužno poznamenat, že je to jediná důstojná místnost uměleckého významu v New Yorku (Brooklyn je totiž taky New York). Budova muzea je impozantní a ohromné sály uvnitř mohou pojmut i ty největší díla – a tam taky jediné mohly najít místo mé obrazy. Jinde to bylo buď malé nebo špatně osvětlené (...).

Zdroj: Památník národního písemnictví. Fond Mucha Alfons. *Mucha Alfons Chytilovi Zdeňkovi*. Ručně psaný dopis, s. 3–4. Přepis.

- *Byl A. Mucha s výběrem výstavního prostoru spokojený? Proč?*



Zdroj: Mucha. A. *Poster for the Brooklyn Exhibition*. 1921. www.wikiart.org [15. 12. 2014].

- *Mucha ve svém dopise zmiňuje, že „Brooklyn je totiž také New York“. Jak je tomu dnes? Podívej se na mapu. Zároveň na internetu zjisti, zda brooklynské muzeum stále existuje.*

Na úvodní stránce muzea: <http://www.brooklynmuseum.org/> je uvedena jeho adresa: 200 Eastern Parkway, Brooklyn New York. Brooklyn je tedy součástí City of New York, od roku 1898. V současnosti je to newyorská městská část (tzv. borough, je jich celkem pět) s největším počtem obyvatel. Žákům lze také ukázat fotografii impozantní budovy muzea, např. zde: http://en.wikipedia.org/wiki/Brooklyn_Museum#mediaviewer/File:Brooklyn_Museum_June_2008_sunset_jeh.JPG Žáci tak snadno pochopí, že do tohoto muzea se velkoplošná plátna Epopeje snadno vešla.

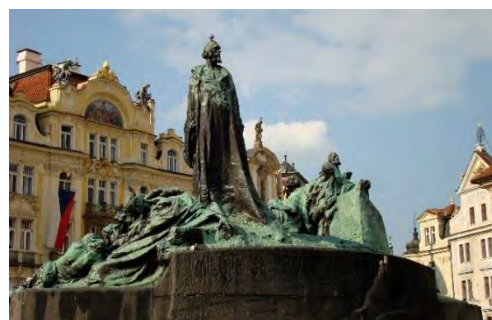
d) Seznam se se Slovanskou epopejí a stylem Muchovy práce na ní.

- *Na této fotografii pózuje Mucha sám pro jeden z výjevů Slovanské epopeje, respektive stojí modelem pro ztvárnění jedné historické osobnosti. Jaké? Porovnej s obrazem číslo 8 Slovanské epopeje. Najdi na internetu, jak se jmenuje. Napoví Ti také fotografie pomníku na konci stránky. Víš, kde se nachází?*

Zdroj Muchovy fotografie a obrazu č. 8 Slovanské epopeje: © Mucha Trust.

<http://www.muchafoundation.org> [15. 12. 2014].

Zdroj barevné fotografie: www.wikipedia.org. [15. 12. 2014].



IV. Alfons Mucha – vlastenec

a) Dopisem bankéři J. F. Štěpinovi o jeho daru na bazar Svobody, pořádaný v Chicagu ve prospěch vdov a sirotků po padlých československých legionářích, výňatek, rok 1920.

(...) Udělal jsem našim legionářům na (...) vydražení ve prospěch vdov po padlých malou kresbu, kterou jim posílám. Je to znak, český lev, ve způsobě bojovníka, jací byli naši lvi legionáři. Obrázek mohou ve svůj prospěch vydražiti, rád bych co nejvýše (...) Přeji podniku jejich (...) mnoho zdaru a velký výtěžek pro krásný účel (...).

Zdroj: Dr. Zíbrt, Čeněk. Slovanská epopej původem Amerického slovanského sdružení. In: *Osvěta*. Praha: Nakladatelství Otto, s.r.o., 1921, roč. 51, číslo 6, s. 342. (Srov. Hlasatel, Chicago, 1920, 16. září).

- *Co z článku usuzuješ o Muchově vztahu k Československu?*
- *Všimni si, kde byl původní článek publikovaný. Myslíš, že vyšel v češtině? Co z toho usuzuješ?*

Uvedený článek byl publikován v Chicagu v novinách Hlasatel a to v češtině. Denní Hlasatel byl deník založený v roce 1891, patřil společně s novinami Národ (založenými v roce 1894), Svornost (rok založení 1875) a Spravedlnost (rok založení 1920) mezi čtyři hlavní česky psané noviny vydávané na přelomu 20. století v Chicagu. Tento úctyhodný počet je daný přílivem českých migrantů do Chicaga na konci 19. století a počátku století 20. V této době bylo Chicago třetím největším městem na světě, po Praze a Vídni. Více se lze dočíst zde: <http://www.encyclopedia.chicagohistory.org/> [20. 12. 2014].

Poznámka k J. F. Štěpinovi: J. F. Štěpina byl významným Čechem žijícím v Chicagu. Byl jedním z ředitelů „Česko-americké tiskové kanceláře“, založené v Chicagu v roce 1909, která měla za úkol informovat americký tisk o českých politických poměrech a šířit povědomí o reálné situaci Čechů v Rakousko-Uherské monarchii.⁵ Muchova výstava Slovanské epopeje těmto snahám také velmi napomohla (viz. Štěpinův dopis Muchovi). V roce 1910 se stal J. F. Štěpina sekretářem nově založené české banky v Chicagu: American State Bank.⁶ Štěpina s řadou dalších Čechů žijících v zahraničí také finančně podporoval Masarykovu kampaň za založení samostatného Československa.

b) O Muchově vztahu k jeho rodné zemi: Marie Muchová v roce 1950 zástupcům města Moravský Krumlov, u příležitosti plánovaného stěhování Slovanské epopeje do tamního zámku. Výňatek.

(...) jak jsem šťastna, že právě Morava to bude, která bude hostit dílo svého syna, který nikdy ve světě, obklopen slávou, nezapomněl na svůj rodný kraj, nikdy nepřijal nabídky čestného občanství v cizině, věren své Moravě (...).

Dopis od Marie Muchové, manželky A. Muchy, z 28. 3. 1950 v Praze, určený představitelům Moravského Krumlova. Originál dopisu je vystaven na balkoně zámecké kaple. Otištěno v: Pokorná, Irena. *Slovanská epopej Alfonse M. Muchy v Moravském Krumlově*. Bakalářská práce. Ústav archeologie a muzeologie. FFMU. Brno. 2009.

⁵Majdová, Hana. *Pomoc krajanů v Americe československé zahraniční akci v čele s T. G. Masarykem v období první světové války*. Bakalářská práce. PF MU. Katedra historie. Brno: 2008.

⁶Zpráva byla otištěna v Denním Hlasateli, dne 20. prosince, 1910.

- *Stručně vlastními slovy napiš, co z dopisu vyplývá.*

Alfonso Muchovi na jeho nové vlasti – Československu záleželo, vytvořil pro ni zdarma návrhy na nové poštovní známky a bankovky.



Zdroj: poststamps.wz.cz [15. 12. 2014].

- *Proč myslíš, že si A. Mucha pro svůj návrh vybral právě toto panorama?*
Mucha sám k tomu napsal:

..... Každý národ má své Palladium
 kterému svěruje osudy své budoucnosti.
 Já od dětství viděl jsem a cítil
 ve vznešených formách chrámu sv. Víta
 na hradě pražském hmotné vtělení
 tohoto symbolu. proto nemohl jsem
 voliti žádný jiný pro první naše poštovní
 známky – vždyť se jednalo o první
 svobodné Proky mého národa.

Alfonso Mucha

Zdroj: poststamps.wz.cz [15. 12. 2014]

Mucha navrhl několik bankovek. Mezi nejpůvodnější patřila stokrúna. Na jejím líci malíř použil obraz „Slovanské kněžny“, který původně vytvořil v roce 1907 pro reklamní plakát pojišťovny Slávie. Modelem mu stála Josephine Crane Bradshaw, dcera Muchova mecenáše Ch. R. Cranea. Na rubové straně byly vyobrazeny Hradčany a medailony dvou dívek. Bankovka byla zároveň jednou z nejpřednějších.⁷



Zdroj: wikiart.org [15. 12. 2014].

⁷ Štěpančík, Zdeněk. *Kultura a ideologie ve světle ikonografie československých papírových platidel druhé poloviny dvacátého století*. Diplomová práce. 2013. FFJU, Historický ústav, Dostupné online: http://theses.cz/id/0iau5u/Diplomov_prce.pdf [20. 12. 2014].

Poslední bankovkou, kterou Mucha vytvořil, byla padesátikoruna. Ta byla dána do oběhu v roce 1931 a byla považována za výtvarně nejdokonalejší předválečnou bankovku. Modelem pro dívčí motiv mu byla dcera Jaroslava.



Zdroj: Muzeum v Ivančicích. <http://ivancice.muzeumbrnenska.cz/> [15. 12. 2014].

Alfons Maria Mucha (24. července 1860 Ivančice – 14. července 1939 Praha)

© Spolek ČŠBH. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního Programu na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy v roce 2014.